

E-157/1

PARAINESIS

A DEBRECENI MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-
TUDOMÁNYEGYETEM IFJUSÁGÁHOZ
AZ 1932/33. ÉVBEN

Dr. RUGONFALVI KISS ISTVÁN
RECTOR

INTELMEI

DEBRECEN, 1934.

DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

PARAINESIS

A DEBRECENI MAGYAR KIRÁLYI TISZA ISTVÁN-
TUDOMÁNYEGYETEM IFJUSÁGÁHOZ
AZ 1932/33. ÉVBEN

Dr. RUGONFALVI KISS ISTVÁN
RECTOR

INTELMEI

DEBRECEN, 1934.
DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

E 157/1

Különnyomat
a Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem 1932/33. évi Évkönyvéből.

Doctoravató beszédek.

I.

1932. október 1-én.

Doctor Kisasszonyok és Urak!

Örömnépe van ma egyetemünknek: rendes doctorrá-
avatással ma bocsátja ki új központi épületéből a doctorok első
raját; ebben az örömnépben osztozkodnak velünk Önök és
szerető hozzátartozóik. Mindig emlékezetes marad Önökre nézve
az, hogy egy félig kész teremben szerszámok hangos zajától
kísérve nyerték el a tisztes doctori címet.

Ez a nap különben is nevezetes határákő életükben. Eddig
hangyaszorgalommal gyűjtötték az ismereteket, ezután ismereteik
hasznosításának kora következik. Eddig az Alma Mater meleg szeretetét és a diákélet gondtalan derűs boldogságát él-
vezték, ma kilépnek a rideg kíméletlen életbe, melyről maguknak
már megformálták a képet — mindenik a maga lelkülete szerint.

Itt vagyunk most egy kezdetleges teremben, melynek szűzi
fehér falai várják a színeket és formákat. Ma még csak a ter-
vező tudja megmondani, hogy milyen színek és minták fogják
ékesíteni. Előre mondhatom: csalódik az, aki örökéletű művé-
szi képekre gondol, de csalódik az is, aki azt hiszi, hogy a
mostani súlyos gazdasági viszonyok között valami nagyon kö-
zönséges, kezdetleges mázolás fogja ékteleníteni; éppen így csa-
lódni fog Önök közül a rózsás színekkel tervelgető fellengő opti-
mista és a sötétben látó pesszimista is. A fájó csalódást köny-
nyebben viseli el azonban az, akit áthat az a hit, hogy van
egy nagy tervező, aki már életük színeit, formáit előre kiosz-
totta és rendeltetésük pályafutását megszabta.

Talán kövekkel kirakott nehéz pálya, sötét színek vára-
koznak Önökre, mert bűneinkért utódainkban is büntet az
Isten, de szent meggyőződésem az, hogy a megpróbáltatások
után boldog napok várakoznak az ifjabb generációra, ha szil-
lárd lélekkel megmarad az igazság útján és pillanatnyi látszó-
lagos előnyért, egy tál lencséért nem áldozza fel nemzeti szent
örökségét

A nagy tervező, a jóságos Atya-Isten áldását kérem
Önökre, hogy a hét szűk esztendő próbáját nemesen kiállva
méltó részesei lehessenek a boldogabb magyar jövőnek!

1932. október 8-án.

Doctor Urak!

Szívesen üdvözlöm Önöket életüknek ezen ünnepélyes pillanatában és kívánom, hogy az ismeretek szerzésében kifejtett fáradozásuk jutalmát reménységük szerint nyerhessék el.

Súlyos válság idején hagyják el a diákévek talán fáradságos, talán gondokkal is terhes, de fényugarakkal is teljes, derűs világát és belépnek a rideg életbe, melynek rejtelmes változásai előtt sokszor mi, tapasztalt emberek is meglepetve, tanácstalanul állunk.

Csak annyit látunk tisztán, hogy az emberiség élete mélyreható válságba jutott; egy elaggott fejlődési korszakból a sötét-ségben vakon most botorkálunk egy új korszak felé, fogalmunk sem lévén arról, hogy merre haladunk.

Ha — nem is oly régen! — egy fiatal embernek a diplomához szerencsét kívántunk, ez a kívánság nem hangzott valószínűtlenül, mert a diploma életpályát, biztos megélhetést, tisztességes kenyeret jelentett; ma azt mondhatnám, pusztá nyelvészeti fogalomká finomult, mert napjainkban úgy a szellemi, mint testi munkának eltűnt az értéke és jelentősége.

Még tegnap a közgazdasági életnek elméletben és gyakorlatban leghatalmasabb tényezője, termelőereje a munka volt; ma a termelési tényezők között utolsó helyre csúszott és mint értéktelen lom hever a piacon. Az egyre nagyobb mérveket öltő munkanélküliség természetesen kiterjed a szellemi munkásokra is. Világjelenség ez, mely alul nem vonhatja ki magát a legboldogabb ország sem; természetesen még súlyosabban nehezedik ez az átok természeti kincseitől megfosztott, vérkeringésében megzavart, megcsonkított hazánkra.

Reménytelennek látszó helyzetünkben mély meghatottsággal kísérem figyelemmel a magyar ifjúság életét: ugyanaz a derű, ugyanaz a bizalom hatja át pályaválasztáskor, mint annak idején bennünket, és ugyanazon elszántsággal törekszik kitűzött céljai felé. Akinek nem is olyan erős a hite, hogy tudatos, életformáló tényezővé válhasson, öntudatlanul is Isten útját járja, midőn a kétszerkettő kikapcsolásával lelke sugallatára hallgatva, bizalommal pályát választ, életcél tüz maga elé és ifjúsága legszebb napjait önemésztő nehéz szellemi munkának és magasztosan felfogott hivatásnak szenteli.

Önök munkájuk eredményéről tanúságot tettek és jutalmul elnyerték a közéletben mindig értéket jelentő doctori címet; de ezzel az ismeretek szerzésének nem szakadt vége: az igazi tanulás, az elmélyülés ezután következik. Multjukat garanciának tekintem arra, hogy szerzett ismereteiket kiegészítve, belső értékben folyton gyarapodva, minden körülmények között lelkes.

odaadó, hű munkásai lesznek sok csapástól sújtott nemzetünknek, melynek jólététől függ az egyének boldogulása is.

Átmeneti korszak sötétségében baktatunk előre; nem látjuk, hová vezet útunk. Ilyen sötétségben van igazi értéke a lelki világosságnak!

Azzal a bizalommal és hittel, mely eddigi munkájukban vezette, bizzák sorsukat, jövőjüket „az Istenség vezető kezére”, és nyugodjanak meg az örök értékű nagy igazságban: „*Emberé a munka, Istené az áldás!*”

III.

1932. október 22-én

Doctor Urak!

Mély meghatottsággal szorítottam Önökkel kezét, hogy jól végzett munkájuk jutalmául doctorrá avassam. Eszembe jutott az az idő, midőn én tettem doctori fogadalmat és megjelent előttem hazánk akkori állapotának derűs-kepe.

Eltűnt a fény, a gazdagság, a harmincmillióس nemzet büszke reménye és maradt a nyomorúság, egy életképtelennek látszó, kifosztott országcsont, egy élve feldarabolt vérző nemzettest, mely szaporodó népességét táplálni, fejlődő intelligenciáját foglalkoztatni alig képes. Megrendítő, fájdalmas dolog ez, de épen nekünk, kik a szellemi élet titkait is vizsgáljuk, jövőnk felett nem szabad kétségbeesnünk.

Eltűntek az anyagi javak, a gazdagság, melyek az írás és történelem tanulsága szerint mindig mulandók valának... eltűntek nem ellenségeink ereje, hanem lelki gyöngeségünk miatt, mert a sátán átváltoztatta magát világosság angyalává (Pál II. Kor. XI. 14.) és mi lidércfény után futva, ingoványba jutottunk; de megmaradt a lélek, amely megelevenít, megmaradt a tanulás, melynek fényénél megtalálhatjuk a megmaradás és üdvösség útját.

Az Önök példáját is a jobb jövő zálogának tekintem. Midőn egyetemünk kapuját átlépték, tudták, hogy tanulmányaik befejezése után nem várja boldogító, biztos rév, mégis szorgalmasan tanultak, fetadatukat nemesen teljesítették, nem törődve azzal, hogy sovány lesz a jutalom.

Bármily szorgalmasan tanultak, eddig csak rész szerint való ismereteket szereztek; még választott tudományszakjukban is távol állanak a teljességtől; szaktudományuk művelése miatt pedig kénytelenek voltak elhanyagolni lelküket. A rész szerint való tudomány csak akkor ér valamit, ha teljességbe olvad: törekedjenek erre a teljességre, hogy lelkük kincseiből minél hasznosabb áldozatokkal szolgálhassanak szerencsétlen nemzetünknek.

Elvész az a nép, mely tudomány nélkül való, melynek álprófétái csak élvezetet és jogokat hirdetnek, de a kötelességről megfeledkeznek.

A kötelességteljesítés a legelső férfi erény, és ha az ifjú generáció lelki gazdagságra törekszik és a nemzete iránt való kötelességteljesítést tekinti legfőbb feladatának, nyugodtan alkalmazhatjuk Pál apostol szavait mai helyzetünkre: *Min-denütt nyomorgaitatunk, de meg nem szorítottatunk, kétséges-kezdünk, de nem esünk kétségbe, üldöztetünk, de el nem hagyatunk, tiportatunk, de el nem veszünk!*

IV.

1932. november 5-én.

Doctor Urak!

A mai napon díszes doctori címmel felruházva kilépnek az életbe. Útravalóul magukkal viszik a doctori diplomát és azokat az ismereteket, melyeknek alapján annak birtokába jutottak.

A mérhetetlen és mégis véges emberi tudás egy kis részletének jutottak itt birtokába. Ma, mikor a jól végzett munka tudatával, a siker teljes átérzésével állanak itt, talán többre becsülik úgy tudásuk, mint diplomájuk értékét; de néhány nap mulva tapasztalni fogják azt, hogy egyik sem elégséges az élet boldogságához, a megelégedéshez. Az élet boldogságának feltétele nem külső körülményekben, hanem a *lélekben* van.

Ma, mikor a diploma még nem jelent biztos életpályát-gondtalan megélhetést, kétszeres fontossága van ennek.

A legtartósabb és egyetlen biztos elérhető boldogságot a szellemi élet és nem a gazdagság kölcsönzi. Azok a mester-művek, melyek évszázadok óta nyujtanak az emberiségnek okulást, élvezetet, boldog megelégedezést, kétségkívül még nagyobb boldogsággal töltötték el azok alkotóit, mint az élvezők millióit; pedig tudjuk, hogy az egyiket a pihenés óráiban durva munkában fáradt rabszolga írta, a másikat a börtön szenvedései között keletkezett, a harmadik politikai üldözött, száműzött alkotása, a negyediket vakember diktálta, az ötödiket fütellen, hónapos szoba éhező lakója remekelte.

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy az élet javait meg-vessék, hanem útravalóul adom azt a tanácsot: sohase feled-kezzenek meg arról, hogy a világ legnagyobb kincse, a boldogság feltétele a lelki gazdagság.

Kívánom, hogy ezt a gazdagságot az élet megpróbálta-tásai, csalódásai nélkül is megleljék és kamatoztassák.

V.

1932. november 12-én.

Doctor Urak!

Talán a mai napon hangzott el az első komoly fogadalmom ajkaikról, mely egész életükre kötelező irányelveket szab Önök elé. Fogadalmuk egyik fele egyetemünkhöz köti, ami a mai naptól kezdve a multat jelenti, a másik jövő életükre írja elő szent szabályképpen azt, hogy szaktudományukat embertársaik javára és hazájuk dicsőségére használják.

Ebben a fogadalomban benne van az is, bár szóval nem nyer kifejezést, hogy a mai naptól kezdve nem élhetik a magánember nyugodalmas életét: a doctori cím kötelez embertársaik iránt való szeretetteljes szolgálatra és a hazával szemben áldozatra. A doctori cím kötelez arra, hogy szaktudományukban tovább is munkálkodjanak, egyre több ismeretet szerezzenek, hogy szolgálatuk és áldozatuk minél értékesebb lehessen.

Éppen ebből a szempontból kérem arra, hogy a doctoravatással ne tekintsek viszonyukat megszakítottnak az Alma Materrel; doctoraink előtt az Alma Mater kapuja mindig nyitva áll; mindig használhatják könyvtárainkat, tudományos intézményeinket; mindig szeretettel fogadják és támogatják Önöket volt tanáraik.

Részünkről mindig segítő készséget találnak arra, hogy mai szent fogadalmukat minél teljesebb mértékben betölthessék és hazánknak minél hasznosabb polgárai lehessenek.

Midőn életükre, jövő pályájukra Isten áldását kérem, tanácsülésünket bezárom.

VI.

1932. november 21-én

Doctor Urak!

Életünkben a mult visszahozhatatlan, eltűnt emlékeivel és a jövő csalóka, elérhetetlen vágyaival szemben csak a jelen nyújt valóságot és mégis ezzel bánunk a legmostohábban. Különösen kevésre becsülik a jelent magas intelligenciájú, ambiciózus emberek és a jövő ábrándjaitól vezetett ifjúság.

Mégis vannak életünkben pillanatok, melyeket többre becsülünk, amelyekben mintegy megpihenünk, hogy lelkünk készítése szerint hálát adjunk Istennek, vagy legalább is elmélkedjünk. Az ilyen sorsdöntő pillanatban szinte testi szeminkkel is látjuk, hogyan repül el az idő szárnyán és hogyan alakul át az emlékezet dicsfényével ékesített multtá a jelen.

Igy áll meg a titkos vágyaktól űzött turista, mikor egy-egy hegycsúcsra, vagy kilátóra érkezik. Legelőbb is a megtett útra,

a lábainál elterülő gyönyörű panorámára tekint vissza, — csak innen látja, hogy mily dőre részvétlenséggel haladt el a legszebb részletek mellett . . . de a nélkül, hogy okulva azt a helyet, amelyen áll, figyelemre méltatná, az előtte álló magasabb csúcsok felé siklik tekintete, a jövőre útra, melynek csalóka képe lelkét elbájolja. És alig pihente ki magát, már is tovább halad . . .

Egy fáradságos út kilátó állomásán, egy hegycsúcson állanak most Önök is. Diákéletük e pillanatban varázslódik multtá és finomul emlékké. E perc nagyszerűségét valamikor mily szépen kiszínezte fantáziájuk! . . . és most érzik, hogy ez a várva-várt pillanat sem nyújt zavartalan boldogságot, érzik az öröm fanyar mellékízét és ha beszédemmel nem állítanám meg egy pillanatra az időt; nagyratörő vágyakkal, vagy kishitű beteges szorongással már előre rohanna képzeletük a jövő képei felé. És ez egészen természetes is! Önök érzik azt, hogy azon a csúcson, melyre jutottak, nehezebb válaszut előtt állanak, mint pályaválasztásuk alkalmával. Jól tudom, hogy az idősebb ember élemedett bölcsességével hiába adnék most Önöknek tanácsokat az életre: az Önök sorsa már el van határozva, — annak legfőbb tényezője lelkükbe van rejtve.

Az egyik turista megelégszik azzal, ha elandaloghat az alföld rónáin, a másik dombvidékre, a harmadik hegyekre, sőt hegyóriásokra, a negyedik sziklaszirtekre vágyik. Önök közül is az egyik a könnyű gyönyörök, a másik a hétköznapi szürke munka, vagy a kötelesség és becsület, vagy a hírnév és a dicsőség, vagy a pénz rabszolgája lesz lelke parancsa szerint, — de lényegében mégis mind egy cél felé törekednek: megelégedett nyugodt, boldog öreg napok biztosítására.

És ezen a ponton kapcsolódik bele a legzöngőbb ember is az egyetemes emberi közösségbe; ezen a ponton tudatára jut mindenki annak, hogy sorsa hazája sorsával elválaszthatatlanul összekapcsolódik.

Ma a legféktelenebb ambíciójú magyar turistának is szót kell azzal vetnie, hogy csonka hazánkban 1000 és néhány méter a legmagasabb csúcs és ma még e csúcson túl sem int felénk a nyugalom és boldogság képe. Csaknem áthághatatlan korlátok veszik körül a magyar tehetségeket; de a kunyhókban több boldogság lakik mint a palotákban, — egy kis kartonlapon több művészet elfér, mint áttekinthetetlen nagy freskókon. És ha minden magyar ember a neki jutó kis kartonlapon okosan teljesíti önmaga, hozzátartozói és hazája iránt való kötelességét, — megnyílnak a magasabb magyar csúcsok és ifjúságunkra nézve nem lesz képzelet csalfa játéka a boldog, nyugodt öregkor reménye.

Kísérje Önöket Isten áldása életük útjain!

VII.

1932. november 24-én.

Doctor Urak!

A biblia szerint az első emberpár akkor vesztette el a paradicsomot, amikor a tudást jelképező almát megízlelte.

Azóta is az emberre nézve a paradicsomi állapot addig tart, amíg az iskola küszöbét át nem lépi; de a férfi küzdelmes napjaiban örökre elveszett, visszavarázsolhatatlan paradicsomnak tűnik fel a diákélet is. Ennek a paradicsomnak kapuja zárul be Önök előtt a mai napon; innen útjuk az élet küzdelmei, kíméletlen megpróbáltatásai felé vezet.

Ezt a nagy változást most nem is veszik észre, mert lelkük, fiatal lelkük változatlan marad: az életet még most bizonyos poétikus szemszögből távolról szemlélik. Azt hiszik, hogy van teljes boldogság, van tehetségüknek megfelelő érvényesülés, sőt azt hiszik, hogy acélos akarattal, életkedvvel, kitartással az élet nem tetsző részleteit át is alakíthatják.

Majd ha az évek meghozzák a csalódásokat, ha a déli-bábos életképeket közelről szemlélik, ha majd nem előtte, hanem jó részben mögötte lesznek az életnek; a szép és nagy remények helyét és uralmát a tapasztalat és reális mérlegelés veszi át. Ez a nagy lelki átalakulás sok álmatlan éjszaka fájdalmas gyötrelmei között születik meg.

Vannak azonban az ember életének olyan vonatkozásai is, amelyek az egyetemességgel, és különösen azzal a legnagyobb egységgel, amelyet az ember még közvetlenül szolgálhat, a hazával szoros összefüggésben állanak.

E téren is sok csalódás érheti az embert, de míg magánéletünket illetőleg — ha fájdalmas lemondással is, — bölcsen belenyugszunk a változhatatlanba és megadjuk magunkat a sorsnak: a közt illetőleg éppen arra kell magunkat nevelnünk, hogy semmiféle csalódás ne készíthessen arra, hogy nemzetünk és hazánk boldogítása helyett a lemondás, a kishitűség és részvéttlenség kényelmes útjára térjünk.

Amit a magánéletben bölcs lemondásnak és megnyugvásnak nevezünk, az közéleti vonatkozásban kötelességmulasztást és hűtlenséget jelent!

Tiszta szívemből kívánom, hogy magánéletükben is elérjék a megelégedés legmagasabb fokát, és ériék meg nemzetünk, hazánk boldogságának felvirradását!

VIII.

1932. december 3-án.

Doctor Urak!

A mai napon Önök tudományuk jutalmául elnyerték azt a megkülönböztető címet, amely a magasabb képzettségű

embereket a tömegtől általában megkülönbözteti. Ennek a címnek azonban csak akkor van értelme, akkor van boldogító hatása, ha nem pusztán érvényesülési eszköznek tekintik, hanem arra törekednek, hogy szerzett ismereteiket elmélyítsék és a részletektől a nagy összefüggések felismeréséig eljussanak.

Különböző szempontokból kiindulva a tudományt kincseknek, hatalomnak, boldogságnak nevezték.

Én az utóbbi meghatározást tartom a legjellemzőbbnek, mert egyetlen élvezet van, melynek nincs keserű mellékíze, egyetlen gyönyörűség van, amely tartós, amely sohasem ismeri a kiábrándulást, az unalmat, az undort: a fejlett szellemi élet. Az ősrégi büszke mondás: *mindenemet magammal hordom* azt jelenti, hogy a világ gyarlóságai fölé emelkedve nem rajtam kívül álló dolgoktól függ az én értékem és boldogságom. A külvilágtól csak a pusztta élet fenntartására várok eszközöket, azonban kizárólag tőlem függ, hogy lelkiekben gazdagodjam, mert magamévá tehetem mindazt a kincset, amely az emberiség legkiválóbb elméinek alkotásából felhalmozódott. Úgy érzem, hogy érettem éltek az emberiség szellemóriásai és bennem élnek tovább, ami által egy láncszemévé válok az örökkévalóságnak.

Erre az emelkedett szellemi életre hívom fel figyelmüket a fojtogató anyagi krízis közepette, amikor minden, ami rajtunk kívül van, váratlanul változik és kívánom, hogy lelkükben találják meg az állandó, változatlan boldogságot!

IX.

1932. december 17-én.

Doctor Urak!

Elmult ezer éve, hogy egy üldözött maroknyi nép ide tévedt és karddal, nyíllal elfoglalt egy számához képest óriási birodalmat, — és azóta a sors szörnyű változásai között karddal, nyíllal, fegyverrel, szerszámmal, tollal, ékes szóval, dallal, imádsággal ezt a területet és nemzeti létét megvédelmezte; pedig sok idegen elemet kellett keblére ölelnie és nagy vérkeveredéssel átmennie, hogy történelmi feladatát teljesíthesse.

A nagy vérkeveredés folytán nagyon kevesen mondhatjuk el magunkról, hogy telivér magyarok vagyunk, de semmiféle vérkeveredés nem tudta elhomályosítani az ősi magyar nemzeti eszményt. Egyformán ragyogott ez nemzedékek hosszú során át akkor is, amikor boldog büszkeséget, martirkoszorút vagy megaláztatást jelentett. Magyaroknak lenni ma is, a nacionalizmus napjaiban, nem a faj, hanem hivatás, a hit kérdése: a legszentebb emberi eszmény, — a megingathatatlan hit abban, hogy Isten nem ok nélkül plántált e megpróbáltatásokkal teljes földre, a hit egy magasabbrendű történelmi hivatásban.

Hányan éltek és haltak e hivatásért, akiknek ereiben nem folyt egy csepp magyar vér; de sorsközösségünkbe léptek, velünk érzésben és akaratban összeolvadtak!?

Magyarnak lenni ma is magasrangú eszmény. Meg vagyok győződve, hogy midőn a szenvedések keresztjét hurcoljuk, Önök közül is azok, akik vér tekintetében, fajilag nem tekinthetők magyarnak, — hagyományaiknál, neveltetésüknél fogva érzik a hivatás, az eszmény kötelező erejét, — az igazságért harcoló magyar nemzet tagjának tekintik magukat és eszményeinkért élni, velünk együtt szenvedni és halni készek.

Erre kötelezi különben ma letett fogadalmuk is, melynek betöltéséhez kívánom Isten áldását.

X.

1932. december 23-án.

Doctor Urak!

Érzékenyebb lelkek már régebben megjósolták azt, hogy az emberiség fejlődése új korszak küszöbe elé jutott; — többen megjósolták a modern kultúra csődjét is.

Az első jóslatokat hitetlenül fogadták, de a világháború rombolásai után a gazdasági, politikai és erkölcsi megrázkódtatások hajlamosabbá tették az embereket arra, hogy elhigyjék azt, ami még tegnap hihetetlennek tűnt fel. Ma már tudományos apparátussal írt komoly munkák is foglalkoznak egy új korszak eljövételének, kultúrális életünk átalakulásának kérdésével. — Ebben az évben széles körben keltett feltűnést Curtius Ernő Róbert munkája, mely a német kultúrát fenyegető veszedelmek között az egyetemi élettel is foglalkozik és abban látja az egyetemi oktatás csődjét, hogy a hallgatók, különösen a nőhallgatók száma igen megszorodott és ezzel a színvonal lesüllyedt; a magasabb kultúra tömegcikké, vásári portékává alakult. A legsürgősebb egyetemi reformnak azt tartja, hogy a szélesre nyitott kapukat bezárják és magas szellemi követelményekkel megnehezítsék a bejutást az egyetemekre. A pusztulástól szerinte csak az menthetné meg a kultúrállamokat, ha a tömegnevelést a tömeg vezetésére hivatott élite-neveléssel egészítenék ki.

Egyetemünk doctoraiban szeretném annak az élite-nek pionir csapatát látni, amely nemzetünk tömegei részére az új korszakba vezető biztos utat előkészíti. Mert mi még jobban érezzük, mint a németek, hogy kultúránkat veszély fenyegeti, hogy új korszak előtt állunk!

Új világ sejtelve hatja át történelmi érzéssel bíró idősebb generációnk lelkét is, — ifjúságunk pedig fanatikus hittel, adventi szent ihlettel várja gazdasági, politikai és erkölcsi életünk megújódását. Kétezer év óta hányszor tévedt el az emberiség

az úton, hányszor távozott el az élettől és igazságtól és mindig a betlehemi csillag örök fénye vezette vissza a megújulás útjára!

Az advent utolsó napjaiban tettek Önök bizonyosságot tudományukról; közvetlenül a karácsonyi ünnepek előtt adományozzuk Önöknek a magyar szellemi élite-csapat díszes doctori címét.

Engedjék meg, hogy szeretettel intsem arra: ne elégedjenek meg a pusztá címmel, ne elégedjenek meg a tanulmányaik alatt szerzett ismeretekkel, — és ismereteiket, életüket, szenteljék az elveszett magyar paradicsom visszaszerzésére!

XI.

1933. február 3-án.

Doctor Urak!

Istennek nagy kegyelmi ajándéka ez az épület. Itt „néme-lyeknek bölcseségnek beszéde adatik a lélek által, másoknak pedig tudománynak beszéde ugyanazon lélek szerint. Egynek hit ugyanazon lélek által, másnak pedig gyógyítás ajándékai azon egy lélek által; némelyiknek csodatevő erőknék munkái, némelyiknek meg prófétálás, némelyiknek pedig lelkeknek megítélése, másoknak nyelvek nemei, másnak pedig nyelvek magyarázata; de mindezeket egy és ugyanaz a lélek cselekszi, osztogatván mindenkinek külön, amint akarja.” (Pál I. Kor. 7—11.)

Pál apostolnak ezen jellemző szavai jutnak eszembe, midőn olyan szokatlan nagy számban állanak előttem az új doctorok, képviselve a tudomány mindan szakát. Ha valaha babért érdemelt, baccalaureatus lett az, aki ifjúsága napjait az igazság megismerésének, a tudománynak szentelte; minden babért, minden elismerést megérdemelnek Önök, akik tanulmányaikat akkor kezdték, amikor ellenségeink körülöttünk palánkot építettek, körülvették és megcsonkították nemzetünket (Lukács XIX. 43.) és akkor végezték be, mikor ördögi munkájuk átkos gyümölcseként már a végpusztulás ijesztő jelei mutatkoznak, amikor szűkölködünk nagy mértékben, segedelem nélkül.

Bármily kétségbeejtő a helyzet, mégsem esünk kétségbe: törhetetlenül bízom nemzetünk és az Önök szebb jövőjében.

„Mint a nyilak a hősnek kezében, olyanok a serdülő ifjak. Boldog ember, aki ilyenekkel tölti meg tegzét.” (Zsolt. CXXII. 4—5.)

Mindíg boldog büszkeséggel szorítok kezét új doctorainkkal. Van-e nemzet, — gondolom — mely ilyen nyilakkal töltheti meg tegzét; van-e nemzet, melynek ifjúsága hasonló nyomorban szenteli az igazság keresésének legszebb éveit? És van-e nemzet, melynek ifjúsága az érvényesülés, a jutalom és egy jobb

jövő kevesebb reménységével szerez tudást, meggyőződést és hitet!?

„Mindezeket egy és ugyanaz a lélek cselekszi“ és ez a lélek lesz vezérük, oltalmazójuk a jövőben is. Ez a lélek gondoskodik arról, hogy erősek legyenek az életben, mint a nyíl acél hegye és célba találjanak, halálos sebet ejtsenek azokon, akik az igazságnak, az isteni örök törvényeknek, a seregek Urának és az Ő útjára tért nemzetünknek ellenségei.

Ma elhagyják Alma Materünket. Áldásunk kíséri! Óvja meg csüggedéstől, acélozza meg erejüket az élet küzdelmeiben az a tudat, hogy itt tovább is ugyanazon lélek munkálkodik; imádkozva és dolgozva tovább is faragjuk a nyilakat és küldjük utánuk harci társaikat, az idők teljességéig, mígnem eljövend!

XII.

1933. február 11-én

Doctor Urak!

Midőn egyetemi tanulmányaikat kezdték és szaktárgyaikra vonatkozólag a részletekre kiterjedő ismeretekbe bepillantottak, avagy egyes részletekre kiterjedő értekezést olvastak, bizonyára feltették a kérdést, hogy mire való az apró részlet, mely senkit, vagy csak néhány embert érdekel. Ma már, tanulmányaik befejezésekor tudják azt, hogy a legparányibb ismeretnek is van értéke, mert egy láncszeme az egésznek, összefüggésben van az emberiséget, a világot mozgató nagy igazságokkal.

A részletkutatások értékét a nagy egészhez szoktuk mérni, — teljes joggal!

És éppen ilyen relatív értéke van egyénnek is az összeséghez mérten.

Fiatal emberek gyakran esnek abba a hibába, hogy túlértékelik magukat, nehezen tudnak beletörődni abba, hogy az emberiség egy szerény tagjának tekintsék magukat, melynek értékét az adja meg, hogy az egyetemes emberi eszménybe hogyan tud beilleszkedni, embertársaiért és azért a legnagyobb egységért, melyért az átlagos tehetségű ember még hatást tud kifejteni — hazájáért tud-e élni és azért áldozatot hozni?

Ma, mikor annyi szomorú jelét látjuk az önző érdekek tobzódásának, az eszmények és igazság keresztrefeszítésének, különös nyomatékkal figyelmeztetem, hogy most letett fogadalmukhoz híven életüket embertársaik javának és hazánk boldogulásának szenteljék!

XIII.

1933. február 18-án.

Doctor Urak!

Titus római császárról feljegyezte életirója, hogy midőn elmúlt egy nap a nélkül, hogy valami jót cselekedett volna, fájdalmasan felkiáltott: *diem perdidit!* — a görögök híres festőjéről, Apellesről pedig azt jegyezték fel, hogy nem múlt el nap a nélkül, hogy legalább pár ecsetvonást ne tett volna; innen maradt a szállóige: *nulla dies sine linea!*

Mikor Önöket fáradságos tanulmányaik után doctorrá avatjuk és ezzel elhárul az utolsó akadály a annak, hogy a közegészségügy szolgálatának szenteljék tevékenységüket, erre a két példára hívom fel figyelmüket.

A jó orvosnak nem telhet el napja jótétemény nélkül, mert mindennapi élethivatása, hogy szenvedő embertársain segítsen és nem teljesítheti e hivatását lelkiismeretesen, ha mindennap nem tanul, felrasszívva régi tanulmányait és igyekezőn lépést tartani a tudomány fejlődésével. A római császár csak azt a napját tekintette elveszettnek, melyen nem tett valami jót, az orvosra nézve elveszett az a nap is, amelyen nem tett egy ecsetvonást, amelyen nem tanult valamit.

Abban a reményben, hogy komoly, nemes élethivatásukban ezt nem fogják feledni, szívesen üdvözlöm Önöket és életükre Isten áldását kívánom.

XIV.

1933. február 24-én.

Doctor Urak!

Sok ideig tartott, míg a világháború befejezése után a tengert az úszó aknák veszedelmeitől megszabadították. Azt hitték, hogy ez a háború utolsó véres maradványa, míg rá nem zúdult a világra a gazdasági életnek olyan válsága, melyhez méreteiben hasonlót nem ismer a világtörténelem. Azt a veszedelmet, mely ennek révén fenyegeti az emberiséget, nem lehet kihatalászni, mint az aknákat; elfogulatlanul, nyitott szemmel, önzetlenül az okait kellene keresni, hogy gyógyító irt találhassunk a beteg emberiség sebeire.

Keresik is az okokat, de nem találják: a világ politikusainak kongresszusai nem is találhatják meg, mert nem ülnek le tiszta szándékkal, elfogulatlanul és önzetlenül a tárgyaló asztalhoz, és a legjobb akaratból áthatottak sem a bajok végokát keresik, hanem csak a tüneteket kísérik meg kezelni. A pénz értékének változása, a termelési tényezők eltolódása, a természet és fogyasztás aránytalansága, a fojtogató munkanélküliség

mind csak tünet; tünete az erkölcsi világrend meglazulásának, mely már a háború kitörésében is kifejezésre jutott.

A tünetek kezelése hozhat némi enyhülést, de gyógyulást csak a valláserkölcsi elvek diadalra juttatásától várhatunk.

Az egyetem magas elvek és eszmények szolgálatában a jövőre vetve pillantását halad a maga útján. Nem tántoríthatja meg a hitetlenek kételkedése, az erkölcsi élet ujjaszületésének és átalakító hatásának, érvényesülésének, teljes diadalának távolsága.

Doctor Urak! — önmagukkal, a jövő generációval tesznek jót, ha ezekhez az eszményekhez ragaszkodnak és hivatásuk körében diadalukért munkálkodnak.

Vezesse Önöket életük útjain Istennek áldó kegyelme!

XV.

1933. március 11-én.

Doctor Urak!

Örömnép, egész életükre kiható örömnép Önökre nézve a mai doctoravatás. Fájdalom, hogy örömük nem lehet teljes, mert post equitem sedet atra cura!

Az egész világ ifjúsága érzi ennek a sötét gondnak hatását, de a legjobban a magyar ifjúság, mert az egyetemes gazdasági válság nyomásán kívül hazánk megcsonkításának következményeit is viselnünk kell.

És viseljük annyi türelemmel, olyan méltósággal, hogy az ebben megnyilvánuló nemes jellemvonás felénk fordítja a világ nemes keblű férfiainak rokonszenvét.

Többször adtam kifejezést annak a véleményemnek a magyar ifjúság előtt, hogy a világot csak a valláserkölcsi elvek diadalra juttatása vezetheti ki a gazdasági válság fojtogató karjaiból. A hit, remény és szeretet szentháromsága a megújulás vezérszavára.

Sokan kételkednek. Még ha diadalra is tudjuk juttatni ezeket az eszményeket hazánkban, mit ér az, — gondolják — ha elnyomóink megmaradnak megátalkodottságukban?? Hazánk olyan kicsiny pont különben is a világban, hogy változást nem idézhet elő az emberiség életében.

Aki így kételkedik, az nem ismeri a szellemi életet: a mustármag példázatának örökéletű igazságát!

Idő kell minden esetre a szellemi életben is a diadalhoz, és reménység, hit kell ahhoz, hogy szenvedéseinket nyugodt lélekkel viseljük az igazság diadaláig. A biblia szerint azonban az igaz ember hitből él és aki hiszen, nem siet az!

Ne essenek kétségbe tehát se az idő múlásán, sem pedig kicsinységünkön!

A Krisztus által hirdetett nagy igazság, az emberi nem egyetemességének törvénye diadalmaskodik a mi kicsinységünkben is. A legkisebb beteg testrészt fájdalommal is megzavarja a közérzetet és a mi fájdalmunk egyre érezhetőbb lesz az emberiség testén és lelkén.

A magyar igazságért hevülő külföldi barátaink kicsiny seregét kiegészítik majd azok, akik e seb sajkását megérik és annak következményeitől tartanak.

Győzedelmeskedni fogunk földi fegyverek nélkül és Önök még élvezni fogják a győzelem gyümölcseit!

A hit, remény és szeretet nevében nyujtottam Önöknek kezét: legyenek hívek ezekhez az eszményekhez, mert ezek az Önök boldogulásának és diadalmas életüknek zálogai!

XVI.

1933. március 18-án.

Doctor Urak!

A cukor önmagában édes, kellemes, a só pedig élvezhetetlenül kellemetlen; mégis sokkal több sót fogyaszt el az ember, mint cukrot, mert alig van eledelünk, melyet só nélkül élvezünk és kevés ételünket ízesítjük cukorral. Körülbelül hasonló arányban oszlik meg az életben az élvezet és az élet sava: a munka, avagy a jog és kötelesség.

Mégis akadnak emberek, akik megfordított életrendet ajánlanak; akadnak álpróféták, kik csak élvezetet, jogot hirdetnek és követelnek, de a kötelességről megfeledkeznek.

Ilyen álpróféták szavaitól részegült meg népünk és a részegség rövid cukros pillanatában a kötelességről, a holnapról megfeledkezve, veszni engedte ezer éves hazánkat.

A lelkek mérgezése mégis nálunk titokban, kevesebbet szenvedett országokban nagyobb nyíltsággal tovább folyik és újabb tápot nyer az egyre terjedő általános gazdasági válságban.

Mi tudjuk, hogy miért jutott nekünk osztályrészül Európa összes népei között a legnagyobb nyomorúság, miért kell hordanunk a szenvedés legsúlyosabb keresztjét, tudjuk, hogy kik szórták tele a magyar ifjúság útját tövisekkel; de azt is tudjuk és hirdetjük, hogy csak a szenvedések tüzeiben megtisztult és az élet sava, a munka által megedzett magyar ifjúság kérlelhetetlen erélye törülheti le a Kain bélyeget és teremthet a sokat szenvedett ország életében új korszakot.

Doctor Urak! Önök elvégezték életük feladatának egy könnyebb részét; ne riadjanak vissza a reájuk várakozó megpróbáltatásoktól, nagy kötelességeiktől és szenvedéseiktől: életfeladatuk második részétől!

Mindig úgy volt, a sors az egyik generációnak több cukrot ajándékozott, a másiknak szenvedést, küzdelmet juttatott osztály-

részül; az Úr az írás szavai szerint az apák bűneit a gyermekekben bosszulja meg. De a vihar pusztítása után a szivárvány, a természet látszólagos halála, a tél után a tavaszi megújulás, az éjszaka után a virradat új életet hirdet, — és minden nap megfigyelhetjük, hogy a nap árnyéka reggeltől délig mindig kisebbedik.

A természet is egy örök törvény, egy isteni örök igazság létezését hirdeti és bizonyítja... Imádkozva és dolgozva bizzanak Istenben! Új korszak virradata dereng: a magyar ifjúság felkelő napjának árnyéka, — a megpróbáltatás mindig kevesebb lesz, míg eljutnak a minden magyarok reménységéhez: Magyarország felmadadásához!

Kísérje életük útján Isten bőséges áldása!

XVII.

1933. április 1.-én

Doctor Urak!

Multum sudavit et arsit puer, — zengé a versenyző ifjú dicsőítésére a rómaiak kedvelt költője, Horatius. Nemcsak a test-edzés szolgálatában kell sokat hevülni és izzadni, a szellemi élet terén is csak kitartó munkával lehet sikert elérni.

Önök kivették részüket a munkából és ennek jutalmául ma megkapták a szép doctori címet. — Nem akarom érdemeiket kisebbiteni, midőn Önök közül kiemelem az én régi, kedves tanítványomat, dr. Tokay Lajost, aki még a debreceni ref. bölcsészeti akadémián volt igen szorgalmas és tehetséges hallgatóm, — és aki egyetemünkön a filozófiai karon az 1. számú tanári diplomát nyerte el.

A bölcsészeti karon a doctori cím megőrizte ősi jellegét: igazi tudományos gradus, decorum; alapjául egy tudományos értékű, nyomtatásban is megjelent dolgozat szolgál.

Tokay Lajos úr kedvezőtlen körülmények és családi gondok között, egy kis vidéki városban — hol a forrásmunkákhoz hozzájutni igen nehéz volt — lassú, következetes munkával írta meg terjedelmes, becses doctori értekezését, — és meglett férfi korban summa cum laude nyerte el ezért a jól megérdemelt doctori címet.

Ezt a kitartó munkát, a választott tudományszaknak ezt az odaadó szeretetét ki kell emelnem itten és összes hallgatóink elé állítom követendő példa gyanánt.

Az ő példája Önöket is arra inti, hogy szaktudományuk odaadó művelésével szerezzék meg azt a lelki kielégülést, amely őt áthatja.

További működésükre, életükre Isten áldását kérve, doctor-avató ülésünket berekesztem.

Doctor Urak!

Az a korszak, melynek utolsó napjait éljük, a tudományt és különösen a tudománynak azokat az ágait, melyek anyagi sikert, tekintélyt és hatalmat jelentettek, mindenek fölött becsülte és az életre a legjobb útravalónak tekintette.

A materiális kor embere azonban nem magáért a tudományért lelkesedett, hanem a diploma előnyeért és ezen előnyök reményében olyan tömegek lepték el a főiskolákat, hogy azoknak működése a gyári termelés jellegét öltötte fel. Egy kiegyensúlyozott, fejlődő állami és gazdasági élet meg tudta emészteni ezt a nagy termelést: a diploma — nem is olyan régen — biztos elhelyezkedést, gondtalan életet jelentett. A magyar ifjúság még ma is azzal az alaptalan meggyőződéssel tódul az iskolákba, hogy csak átmeneti krízisről van szó és megint eljön az az idő, amikor a tudományt bárhol és bármikor aprópénzre lehet váltani; pedig kétségtelenül eljutottunk az önző célokból ápolott tudomány és a diploma csődjéhez. Ez nagy csalódás azoknak, akik a mult reminiscentiáival lépték át az iskola küszöbét és keserű tapasztalataik után egy új, igazságosabb korszak vágyával fejezik be tanulmányaikat.

Kedves Fialat Barátaim! Bele tudom képzelni magam az Önök helyzetébe.

Ma egy pillanatnyi öröm-sugár hatja át lelküket; de a holnapra már nehéz szívvel gondolnak: vajjon nem szaporítják-e az állás nélküli diplomások sötét, szomorú tömegét, mely növekedni fog mindaddig, amíg elrabolt ősi szent örökségünket vissza nem nyerjük — és egy igazságosabb gazdasági élet alapjait le nem rakjuk!?

Sajnos, kevés reményt nyújthatunk a közel jövőt illetőleg; de bizalmat, hitet önthet Önökbe az, hogy mi, akik az életnek, megpróbáltatásainknak olyan sötét oldalait is látjuk, amelyekről Önöknek fogalma sem lehet, mélységes bizalommal és hittel tekintünk jövőnk felé.

Bizalmunk és hitünk egyik alapja az, hogy a magyar ifjúság hű maradt az ősi erényekhez.

A megpróbáltatások, a szenvedések a jókat még jobbakká, a gonoszokat gonoszabbá szokták tenni. Mély meghatottsággal látjuk, hogy a nélkülözö, szenvedő magyar ifjúság többsége ma is magas eszményekért hevül és megtagadja a közösséget a romboló erkölcstelen irányzatokkal . . . Az erény jutalma egyelőre az erény maga; de az erkölcsi törvények, az igazság diadalmaszkodnak és megpróbáltatásaink éjjelére boldogabb korszak virrad.

Most mikor már látjuk a derengő hajnali fényt, — őrizzék meg lelkük tisztaságát, hitüket, bizalmukat . . . kitartásuk jutalma nem maradhat el!

Alma Materünk áldással bocsájtja Önöket az élet útjaira!...

XIX.

1933. április 29-én.

Doctor Urak!

E pillanatban ünnepelte meg egyetemünk nagy névadója, gróf Tisza István martír-halálának emlékezetét. Minden évben megünnepeljük ezt a napot, nem pusztán kegyeletből, hanem azért, hogy hallgatóink megismerjék az ő nagy erkölcsi értékét és nagy jellemének varázslata alá jutva az ő példáját kövessék.

Minden korszaknak meg van a maga törekvése és szelleme; e tekintetben annyira elütnek egymástól az egyes korszakok, hogy alig tudjuk beleélni magunkat letűnt korszakok szellemébe, lelki életébe. — Bizonyára eljön az az idő — és talán ifjúságunkra nézve el is jött már, — midőn az új generáció nem tudja kellőképpen méltányolni gróf Tisza István korszakának törekvéseit; ámde gróf Tisza István még akkor is nagy ember marad, mert az erény minden időben ugyanaz volt és lesz.

A hit, a meggyőződés Isten ajándéka: aki meggyőződését önzetlenül követi, aki nem magának, hanem embertársainak, millióknak él és szenteli dús élte kincsét, aki egy eszméért, nemzete, hazája javáért nemcsak munkálkodik, hanem bátran szembe néz a halállal is: azt minden idők nagy embernek tisztelik.

Ne feledjék el Doctor Urak soha, hogy milyen emlékezetes napon jutottak a díszes doctori cím birtokába. Ez az emlék kötelezi Önöket arra, hogy tudományos, erkölcsi és politikai meggyőződésük mellett férfiasan kitartsanak és életüket nemzetünk szolgálatának szenteljék.

Isten áldása kísérije Önöket önzetlen törekvéseikben!

XX.

1933. május 6-án.

Doctor Úrnő!

Néhány éve mult annak, hogy ön tanári oklevéllel elhagyta egyetemünket. A diploma megszerzésével eleget tett annak a feltételnek, melyet a szabályzat a középiskolai tanárookra nézve előír, mert a bölcsészettudományi doctori szigorlat az életpályának nem feltétele, hanem a legideálisabb tudományos rangfokozat. Ön azonban tanulmányainak formai befejezése után nem hagyta abba a tanulást, hanem kedvezőtlennek mondható életviszonyai közepette is továbbfolytatta azt. Bizonyoságot tett arról, hogy a tudomány önálló művelésére is képességei vannak! Midőn most szorgalma, képességei és tudománya jutalmául doctortársunkká fogadtuk, kívánom, hogy maradjon meg a választott úton: a lelki béke és szellemi kielégülés boldog útján. Alma Materünk tovább is figyelemmel kíséri fejlődését és szíves készséggel segíti igyekezeteiben.

Isten áldását kérve jövődő munkásságára és életére, tanácsülésünket bezárom.

XXI.

1933. május 13-án.

Doctor Urak!

Ha érdekesítő történet olvasásába beleéljük magunkat, gyakran elfog a vágy, hogy előre lapozzunk, a végkifejlést még az élvezet és tanulság rovására is előre megismerjük. Így vagyunk életünkkel is: éppen a nagy forduló pontokon a helyett, hogy élveznénk sikerünket, előre lapozunk; a jövőbe szeretnénk pillantani.

Ilyen fordulóponton állanak most Önök. Érdemes lenne ez a pillanat arra, hogy a napot megállítsák, vagy legalább is ennek derűjét lelkükben minél több ideig megőrizzék; de még el sem jutottak ide, már is a jövő felé révedezett pillantásuk: szeretnének előre lapozni!

Ez a türelmetlenség érthető a mai körülmények között, amikor nem látszik semmi állandónak és biztosnak, mikor megingott a világ gazdasági bázisa, és örökéletűnek hitt emberi igazságokból ábrándulunk ki, amikor minden nap eltemeti egy reménységünket, vagy meggyőződésünket,

Nemcsak az ifjúság, — sokat tapasztalt és tanult idős emberek is szeretnének előre lapozni és tudni, hogy mit hoz a holnap.

A kínzó bizonytalanság gyötrelmei, a nélkülözés, a szenvedés valóság; de minden más veszteség csak látszólagos: a pusztulás útján új élet felé haladunk, az eddig megvetett valláserkölcsei törvények diadala felé; a gazdasági élet vélt törvényei helyett az isteni örök igazság diadalmaskodik, melybe nemzetünk lesújtó, szerencsétlen napjaiban reménységünk horgonyát vetettük.

Ha tudományukhoz a hitet kapcsolják, nyugodtabban lapozhatnak előre: *Deus providebit!*

XXII.

1933. május 20-án.

Doctor Úr!

Örömmel üdvözlöm Önt, midőn fáradtságos munkája jutalmául elnyerte a díszes doctori címet, amely mostani szomorú körülményeink között is, amikor mindennek devalválódott az értéke, tiszteletreméltó, értékes megkülönböztető cím maradt, mert ezt nem lehet pénzzel és kétes értékű más szolgáltatásokkal megszerezni, hanem csak komoly és érdemes munkával.

Ennek a címnek azonban tartalmat csak az adhat, ha a doctoravatással nem tekinti tanulmányait befejezettnek, ha minden nap nagyobb szeretettel és elmélyüléssel foglalkozik tudományszakjával.

Egyetemünk szerető figyelemmel kíséri doctorai útját és készséggel áll rendelkezésükre, hogy további fejlődésüket biztosítsa. Éppen azért Alma Materünk nevében a „Viszontlátásra” szóval búcsúzom Öntől, midőn doctorrá avatva életére és működésére Isten áldását kívánom.

XXIII.

1933. május 27-én.

Főtisztelendő Doctor Úr!

Ritkán történik meg az, hogy olyan jelöltet avatunk doctorrá, aki nem volt egyetemünk hallgatója és így nem is lehet részese annak a nagy lelki közösségnek, mely Alma Materünket hallgatóival összeköti. Azonban az Ön esetében nagy megnyugvással állapítom meg, hogy méltán sorozhatjuk lelki közösségünkbe és ruházhatjuk fel ennek jeléül a doctori címmel. Ennek a lelki közösségnek legjellemzőbb vonásai: az Istenbe vetett hit és a hazaszeretet — az ima és munka! Hitére garancia papi állása, hazaszeretetére pedig doctori dolgozata, melyben nagy eruditióra, de főképpen a szülőföld szeretetére valló éles megfigyelésekkel derít fényt Eger város települési viszonyaira.

Ezen lelki kapcsolatok kifejezője lesz az Ön doctori diplomája és részünkről a segítő készség, mellyel további irodalmi működését megkönnyíteni kívánjuk.

Midőn életére és jövődő működésére Isten bőséges áldását kívánom, doctoravató ülésünket berekesztem.

XXIV.

1933. május 31-én.

Doctor Urak!

Minden korszaknak megvan jellemző szellemi irányzata, génusza. — A múlt század szellemi életét bizonyos ideges nyugtalanság jellemzi. Ennek alapját a német filozófia vetette meg a fejlődés tanának elméletével, melyet átvett a természettudomány és nagy vívmányaival valósággal lenyűgözte az egész szellemi életet. Jelszó lett az erőszakolt fejlődés, a visszaesést nem ismerő haladás; az emberiség megunta a régi, kipróbált igazságokat, de az új elméletek is csak addig tudtak hódítani, amíg újabbakat nem konstruáltak. Egy-egy régi, örökérvényű igazság is csak úgy maradhatott tiszteletben, ha új ruhába öltöztették. Nem elégedtünk meg a természettudományok és kultúra addig nem is sejtett haladásával; a képzelet a jövődő fejlődési lehetőség területein kéjelgett és a technika várható vívmányait kiegészítette az Olymposra emelkedő Übermensch képzetével.

A 80-as évek óta várjuk az Übermensch kialakulását, de a világháború borzalmai és az azt követő lesújtó gazdasági és politikai állapotok megmutatták azt, hogy a modern ember éppen önmagában csalódott a legjobban. Az égre törő, önző Übermensch, mint Phaëton, felgyújtotta a világot. Miután sajnosan kellett tapasztalnunk, hogy az emelkedést — miként a fényt az árnyék — visszaesés követi, lelki életünk átalakult; nyugalomra, lelki békére vágnánk, de az élet kéretlenül szolgál meglepetésekkel, nem várt újdonságokkal. Mégis az a meggyőződésem, hogy eljutunk a lelki nyugalom állapotába, a megvetett örökérvényű valláserkölcsi törvények elismerése által, — mert az ember szellemi téren eljut oda, ahová kívánkozik! Ez azonban nem azt jelenti, hogy a fejlődés gondolatával szakítsunk.

A szellemi életet élő, hívő embernek is a folytonos tanulás, a haladás, a fejlődés a hivatása. Nem hangoztathatom ezt eléggé Önök előtt most, mikor szorgalmuk és tudományuk jutalmául a doctori cím tisztességét elnyerik. Ezt a címet csak eddigi tanulmányaik jutalmának, de nem tanulmányaik befejező állomásának tekintsék. Az igazi, önálló munka csak most következik és különösen az orvosokat figyelmeztetem arra, hogy eddigi tanulmányaikkal csak saját maguk iránti kötelességüknek tettek eleget, — tanulmányaik folytonos kiegészítésével ezután a szenvedő emberiségnek tartoznak. Most mikor elhagyják az Alma Matert, szeretettel hívom fel figyelmüket arra, hogy egyetemünk kapuja mindig nyitva áll előttük és tanáraik szíves segítő készséggel állanak rendelkezésükre.

Isten áldását kívánva működésükre, életükre, doctoravató ülésünket bezárom.

XXV.

1933. június 10-én.

Doctor Urak!

Rousseau szerint lelkünkben él az igazságnak és erénynek velünk született elve, melyhez képest akaratumk ellenére is jóknak, vagy rosszaknak tartjuk a magunk és mások cselekedeteit. Mióta csak adataink vannak az emberi öntudat megnyilvánulásáról, ezt az elvet a legrégebb idő óta ismeri az emberiség. Különböző időben és helyen különböző néven nevezték és nevezik, de a fogalom maga időben és térben változatlan. Mi lelkiismeretnek nevezzük és az ember lámpájának, cselekedeteink tükrének tartjuk. — Ez az egyetlen tükör, amely nem csal, amely csak néha átmenetileg homályosul meg, de soha el nem török. Kétségtelen, hogy az örök bíró, mely lelkünkben lakozik, matériális korszakokban, így napjainkban is, ritkábban hallatja szavát, mintha az anyagi ismeretekre vonatkozó vágy, a pénzéhség eltompította volna

azt. Rosszabbak lettünk a pogányok kiváló szellemi képviselőinél, akiknek volt lelkiismerete kevés ismerettel; ma pedig megfordítva nagy mértékben gyarapodtak ismereteink, de megfogyatkoztunk lelkiismeretben.

A belső bíró szavának elnyomása miatt nincs ma igazi lelki béke, nyugalom, megelégedés és boldogság a világon. A tömegekben megsértett lelkiismeret és megmérgezett öntudat az erkölcsi világ rákfenéje, amelyen nem lehet segíteni a tudás gyarapításával, csak Istenhez, jobb énünkhöz való visszatéréssel.

Doctor Urak! ma tudományuk jutalmául elnyerték a szellemi élet legszebb kitüntetését; vigyék magukkal e mellett útravalóul intelmemet: tudományos és közéleti törekvéseiket ékesítsék a lelkiismeret szavával!

Inkább kevesebb tudományt, de több lelkiismeretet! mert beteg korunknak az utóbbira van több szüksége, de több szüksége van erre az egyéneknek is. — Ha van tiszta öröm és boldogság a földön, azt csak a tiszta lelkiismeretű ember lelheti fel.

El kell készülniök arra is, hogy ha a lelkiismeretet választják vezércsillagul, kellemetlen igazságokat is kell hirdetniök és e miatt gyűlölet és félelem tárgyai lesznek, üldöztetnek, — de ne riadjanak vissza: lelkük nyugalma független a tömeg ítéletétől; az utókor mindig a lelkiismeret szavát igazolja!

Életükre és működésükre Isten bőséges áldását kívánva doctoravató ülésünket bezárom.

XXVI.

1933. június 17-én.

Doctor Urak!

Néhány pillanattal előbb egy emlékezetes egyetemi ünnepen vettek részt, melyen a magyar ifjúság legfontosabb feladatairól beszéltem és némi jutalomban részesítettük azokat a hallgatókat, akik szorgalmuk és előmenetelük által kiváltak; ugyancsak jutalomban részesülnek Önök is, mert az a szellemi és erkölcsi elismerés, mely a doctori cím adományozásában kifejezésre jut, maradandóbb becsű minden anyagi jutalomnál.

Tanúi lehettek annak, hogy a régi szokástól eltérőleg a pályamunkákat nem pénzzel, hanem művészi becsű emléktárggyal jutalmaztuk. Ez az idők jele, a fojtogató gazdasági válság következménye! Tanúi voltak azonban annak is, hogy az emléktárgyakat boldog örömmel, ragyogó arccal fogadták a kitüntetett hallgatók. Ezt szintén az idők jelének, egy ideális korszak hírnökének tekintem. Sok vonatkozásban örömmel láthatjuk, hogy a gazdasági válság, a megpróbáltatás nem béníthatja meg a mi lelkünket.

Hosszú történelmünk során magyarnak lenni gyakran egyet jelentett a szenvedéssel. Sok korszak volt nemzetünk

életében, midőn őseink súlyosabb szenvedések és megpróbáltatások terhét viselték, mint mi. Volt olyan korszaka történelmünknek, midőn jóra való erdélyi ember nem halhatott meg természetes halállal, de őseink még sem estek kétségbe: fanatikus hittel remélték Isten segítségével jobb napok virradását!

A mi lelki edzettségünkben és a külföldiek által megcsodált lelki nyugalmunkban, mellyel megpróbáltatásainkat viseljük, a magyar történelmi hagyomány, ősi örökség nyilatkozik meg; ez nyilatkozik meg abban a hitben is, mely Önöknek tanulmányaik befejezésére erőt adott.

Közöttük van egy idegen, de mégis vérbeli rokon nemzet tagja, akit kultúránk varázsa és nemzetünk szeretete arra készítetelt, hogy legszebb éveit körünkben töltsen és ismeretekkel gazdagodva, magyar diplomával ékesítve térjen vissza szintén igazságtalanságok súlya alatt szenvedő szeretett nemzetéhez.

Az idegen nyelv nehézségeivel és nélkülözésekkel küzdve, több évi tanulmány után kiváló bizonyosságot tett szellemi képességeiről és tudományáról. A kitartásban és a magyar szellemi élet megbecsülésében szeretném őt ifjúságunk elé követendő példaképpen állítani.

Úgy tőle, mint mindnyájuktól szeretettel búcsúzom Alma Materünk nevében Isten áldó kegyelmét kívánván életükre és működésükre!

XXVII.

1933. június 24-én.

Doctor Urak!

Vannak szavak, melyekben varázserő rejlik: mikor halljuk, működésre indítják, megtermékenyítik fantáziánkat, a képzetek, gondolatok és érzelmek egész sorát keltik fel. Ilyen szó az egyetemi életben a doctoravatás, mely a diákélet élvezetnek és küzdelmeinek és egy jövőző élet reményeinek egész sorát szokta feleleveníteni.

Bármily szomorúra fordult sorsunk, a jövőt illetőleg a reménység ünnepe ma is a doctoravatás. Csak kishitű emberek eshetnek kétségbe a fölött, hogy a válságba jutott népek képviselői gyakori kongresszusaikon nem találják meg a gyógyulás, az elveszett jólét és nyugalom útját, mert ahol az emberi véges ész elakad, ott diadalmaskodik legszembeötlőbben a megtagadott Isten hatalma.

Ez a diadal — még ha észre sem veszik — már is megnyilvánul az Önök lelkében, mely hivatva van arra, hogy kovásza legyen egy szebb reményekkel kecsegtető kornak.

Az önzés hasonlatos a rozsdához, melyet a vas sajt veszterére termel ki. Az önzés vezette most krízisbe az emberiséget és ez akadályozza meg, hogy a világ urai a gyógyulás útját megleljék.

Már most vizsgálják meg lelküket! Hányszor sugta egy hang Önöknek: Minek tanulsz, mikor úgyis reménytelen a helyzet? És Önök tanultak! Nemcsak munkát, keservesen megszerzett pénzt is áldoztak, hogy az állástalan diplomások számát szaporítsák . . .

Nem érzik-e a sorsközösséget, a nagy emberi közösséget a szenvedő nép millióival, amire az úgynevezett művelt középosztály régi generációja komolyan soha rá nem eszmélt!?

Nem sugja-e egy belső hang azt, hogy nem önző utakon, hanem együtt, egymásért küzdve érhetnek boldogabb napokat?

Nem áll-e Önök előtt napnál világosabban, hogy a magyar ifjúság és a magyar nép súlyos megpróbáltatása szoros kapcsolatban van az összesség, közös Hazánk szomorú sorsával és addig nem is képzelhető el ebben a csonka Hazában biztosan tartó egyéni jólét. amíg Hazánk sorsán nem segítünk?

Létezik-e olyan fájó áldozat, melyet szívük vérzésével is meg nem hoznának, olyan veszély, melybe örömmel ne rohannának, ha megválthatnák nemzetünk szenvedéseit!?

Ez az önzetlenség a megújuló élet érzése: egy jobb kor záloga, Isten csodálatos munkája!

Ha átmenetileg megpróbáltatásokat is szenvednek, ne essenek kétségbe; aki életüknek eddig irányt adott, meg fogja áldani önzetlen törekvéseiket egy igazságosabb, boldogabb korszak felderítésével.

XXVIII.

1933. július 1-én.

Doctor Urak!

Nagy volt a megrökönyödés kultúremberék berkeiben, mikor Zágráb közelében egy barlangban (Krapina) és később Európa más vidékein is megtalálták az európai emberevő ősök kannibáli lakmározásának nyomait, maradványait. Az európai ember büszkesége fellázadva tiltakozott az emberevő ősök feltételezése ellen. Ámde vizsgáljuk meg a mai kultúrember lelki világát: nem találunk-e abban megdöbbentő atavisztikus tüneteket?

Nem beszélek a világháború emberirtásáról, mert az élethalálharc felfüggeszti az emberiség törvényeit; de az a mód, ahogy kultúrájukra büszke népek az internáltakkal és hadifoglyokkal bántak, már minden tárgyilagosan gondolkozó embert kiábrándíthatott, és még inkább kiábrándíthatták a világháborút lezáró embertelen békék és az azok nyomán támadt irtó gazdasági háború; nagy embertömegek lelketlen kiuzsorázása és nyomorba taszítása. A kultúra csak annyit változtatott az emberen, hogy nem eszi meg embertársát, hanem élődien elszívja, vagy nyílt erőszakkal elrabolja előle az élet feltételeit.

Mindez azért van, mert a letűnő korszak anyagiasságra beállított lelkivilága csak az anyagi, a technikai kultúráért rajongott és a lelki kultúráról egészen megfeledkezett. Ebből következik az a fájdalmas ellentét, hogy az anyagi kultúra fejlődése mellett lelkileg, erkölcsileg olyan hanyatlás állott elő, hogy hosszú évszázadokat, sőt csaknem két évezredet kell visszamennünk a történelemben, hogy a mai lelki és erkölcsi inség mását megtalálhassuk.

Így lett a kultúra szülője minden nagynak és nemesnek és felfalója saját gyermekének, amit Madách előre megjósolt.

A jövőendő kultúrember feladata az lenne, hogy eltüntesse azt az óriási ürességet, mely ma az anyagi és lelki kultúra között tátong, még ha le is kell nyesnie az előbbi beteges túlsarjzásait.

Ezt a feladatot nem oldhatja meg szerencsésen semmiféle beteges reakció: sem a miszticizmus, sem a kommunizmus, sem a géprombolás, sem valami más forradalmi megmozdulás; a lélek az, amely megelevenít! Az emberi életben érvényre kell juttatni azt, ami az embert a teremtés koronájává teszi, ami benne isteni eredetű és ami anyagi és szellemi kultúrájának harmóniájára, sőt a lelkiek előtérbe helyezésére kötelezi.

Ez szigorúságot és áldozatot kíván másokkal, szigorúságot és feltétlen lemondást önmagunkkal szemben.

Ez nem tömegnek való, hódító jelszó: de az intelligens középosztály vezetésére hívatott do toroknak meg kell érteniök, követniök és a nép szaván is hirdetniök ezt az új és mégis örök emberi feladatot!

Doctor Urak! Utolsó doctoravató ülésünkön ez az utolsó intelmem Önökhöz! Midőn tiszta szívből kívánom, hogy vezérelje Isten áldása életük útjain, doctoravató ülésünket bezárom.

Sub auspiciis Gubernatoris doctoravatáson.

1933. március 30.

„Doctor Úr! A legtartósabb nyomorúság sötét fellege is meghasadozik néha, és a hasadékokon átcsillan a reménységnek és vígasztalásnak egy-egy aransugara. Ilyen örömsugár ragyogja be ma Alma Materünket, midőn Önt ernyedetlen szorgalma és kiváló tanulmányi előmenetele jutalmául a magyar állam szeretett fejének magas pártfogásával és kitüntetésével doctorrá avatjuk.

Ezzel az ünnepélyes aktussal Ön fiatalon lép be a magyar szellemi élet elit-csapatába, mely csapatra a mai tömegtermelés mellett különleges, nehéz hivatás vár, mert nem olyan időköt élünk, mikor annak közéleti érvényesülését, méltó szellemi hatását, vezető szerepét könnyűnek és magától értetődőnek tekinthetjük.

Viharos, változásokban gazdag, forrongó idők kavargó árában gyakran kerül felszínre a szemét és addig úszik ott, míg az ár partra veti, vagy természetes ülepedésével a fenékre süllyeszti azt.

Sok jel vall arra, hogy a lehiggadás korát sok megpróbáltatásunk, szenvedésünk után sem értük el, mert nem volt bátorságunk tanulságaink eredményét közéletünkben következetesen érvényesíteni... Sok fa díszlik még hazánkban, amely nem terem jó gyümölcsöket.

Ön az igazságszolgáltatásnak kívánja szentelni életét és tevékenységét.

Még materiális korok is az arany mellett emlegetik az igazságot, de csak azért, mert materiális korszakokban az igazság oly könnyen nyújtható, hajlítható és éppen e miatt olyan drága is, mint az arany. Hajlíthatóvá, nyújthatóvá és drágává teszi a sok törvény sok kibúvója és a formalizmus lelketlensége.

Nemrégén hazánk egyik kiváló gyakorlati jogásza, táblánk élesszemű elnöke nyilvános előadásában panaszkodott törvényeink nyomon alig következő szaporodásáról. Ilyen tünetet már többször ismert a történelem: azt a társadalmat jellemzi, amelyben elhalványul a valláserkölcsei törvények iránt a fogékonyság. Már a rómaiak kiváló történetírója, Tacitus megmondá, hogy a sok törvény az állam romlottságának a jele, és évezredek történetének tanulsága alapján mondhatom: még sohasem gyógyított meg államot a törvények szaporítása; a gyógyulás mindig éppen azzal kezdődött, ha a zürzavarból az ujjaikon elszámálható valláserkölcsei törvények uralmához, lsten azon parancsaihoz visszatértek, melyek a legrégebbs pogány

államokban is uralkodtak és Krisztus tanaiban kristálytisztaságot nyertek.

Erre nemcsak az útmutatást, de a gyakorlati megvalósítást is csak a keresztyéni és nemzeti érzülettől áthatott bírságtól várhatjuk, melynek joga van a törvények útvesztőit és a formalizmus béklyóit lelkiismereti meggyőződésére hivatkozva áttörni.

Ezen az úton lesz az igazság az aragnál is becsesebb gyémánttá, sokszor büntetlenül kiszolgáltatott, pusztuló derék népünk oltalmazójává, istápolójává és nemzetünk megmentőjévé!

Doctor Úr! Ön ma ezzel az igazsággal váltott jegyet...
Jókívánságunk, áldásunk követi élete útjain!

A hittanhallgatók Bocskay bajtársi egyesületének megalakulása alkalmával.

1932. október 23.

Mélyen Tisztelt Közönség!

Kedves Bajtársak!

Mikor az első egyetemek keletkeztek, szervezetük, jogaik kifejlődtek, sőt azután is évszázadokon keresztül, az egyetemi hallgatók túlnyomórészt javakorbeli, sőt előkelő állású férfiak voltak, kik résztvettek az egyetem adminisztrációjában, önmaguk választván a rector-t is. Ebből az időből datálódik az egyetemi oktatás rendszere, a tanszabadság, mely alatt a középkorban inkább a tanulás, mint a tanítás szabadságát értették.

Az idők folyamán az egyetemi hallgatók életkora mindig alább szállott, míg végre eljutottunk oda, hogy ma az egyetemekre éretlen érett ifjak iratkoznak be, akik a legjobb esetben csak egyetemi tanulmányaik alatt serdülnek nagykorúvá. Az egyetemi élet azonban csak annyiban változott meg, hogy a hallgatókat kizárták az adminisztrációból, de egyébként az oktatás rendszere a régi maradt, minek következtében végzetes ellentét, áthidalhatatlan űr keletkezett az öreg egyetemek és ifjú hallgatók között. Régi idők óta minden államban sok panasz hangzik el az egyetemi oktatás hiányai miatt; ezek közül a legjogosultabb az, hogy az egyetem nem nevel az életre, sőt egyáltalában nem is nevel!

Midőn elismerem ennek a panasznak jogosultságát, mindjárt azt is hozzá kell tennem: az egyetemek e tekintetben nem tehetnek semmit, mert mihelyt engednének a jogos kívánságnak, azonnal elveszítenék tudományegyetemi jellegüket. Csak közvetett javításokról lehet szó az egyetemekkel kapcsolatos internátusok alapítása és a diákélet megváltoztatása által.

A praktikus érzékű északi népek és a németek diák-egyesületei már megmutatták az utat, hogy a diákok maguk is segíthetnek önmagukon, mikor kis államokká, egyesületekké tömörülve alkalmat adnak azoknak, kik hívatottságot éreznek, hogy a közszerepléshez hozzászokjanak, az adminisztráció titkaiba gyakorlatilag is betekintsenek, és főként alkalmat adnak az összes tagoknak arra, hogy egymás lelki életére jótékony befolyást gyakoroljanak, önmagukat fegyelmezzék és neveljék.

Többször tettek kísérletet nálunk is arra, hogy a német Burschenschaftokat hazánkban is meghonosítsák, de ez a

kísérlet nem jutott túl a selmeci bányászokon; a magyar lélek visszariadt a Burschenschaftok brutális szervezetétől. Már-már azt hittük, hogy a magyar ifjúság életiskolájának megalapításáról és önfegyelmzésének reményéről le kell mondanunk! Mikor azonban bűneinkért reánk szakadtak a megpróbáltatás napjai, mikor világossá lett minden hazája sorsa fölött töprengő magyar ember előtt, hogy az integritást csak egy új, keresztyén és nemzeti szellemtől hevített, hivatása magaslatán álló, fegyelmzett magyar ifjúság vívhatja ki, megalakultak a bajtársi egyesületek. Nem véletlen, hogy ezeknek megalapításában és vezetésében a világháború vérkeresztségén átesett, katonai fegyelmhez hozzászokott, idősebb egyetemi hallgatók vettek részt. A nyomukba lépő ifjabb nemzedék már kész életformákat, hagyományokat talál, amelyekbe aránylag könnyen illeszkedik be.

A közönség egy része katonai formációnak tartja a tányér-sapkás diákok egyesületét, mert csak azt látja, hogy néha pattogó vezényszavak kíséretében katonás feszességgel végig vonulnak az utcán, a másik rész, amely bibendi-táborozás közben pillantotta meg őket, haszontalan mókának véli az egészet; és aki valamivel többet tud róluk, látván közéletünkben a nemzeti és keresztyén jelszavak devalvációját, azt hiszi, hogy ezek az eszmények az ifjúság lelkében is elszíntelenedtek.

Sem az egyik, sem a másik nem érti meg, hogy mi szükség van arra, hogy a hittanhallgató ifjak is bajtársi egyesületbe tömörüljenek! „Katonák akarnak lenni, — poharak mellett vidám táborozásra vágnak?” — gondolják, egyik sem illik élet-hívatásukhoz!

Kedves Bajtársak! Azt hiszem, hogy a kételkedőknek megadjátok a feleletet egyesületek működésével, fedhetetlen életetekkel; de feleletet akárok adni én is azon keresetlen szavakkal, melyeket ebben az ünnepélyes pillanatban Hozzátok intézek és amelyeknek megfigyelését és megőrzését lelketekre kötöm.

Mély meghatottsággal, meleg atyai szeretettel üdvözöllek benneteket, mikor a magyarok Mózesének nevét felvéve bajtársi egyesületbe tömörültök. A Bocskay neve fogalom: egyet jelent a hazaszeretettel és a máriírok buzgó hitével. A Ti egyesületek tehát csak az Istennek és a hazának szentelt egyesület lehet; a profanizálás lealacsonyító bűne nélkül nem is lehet a Bocskay nevét más célból felvenni.

A Ti bajtársi egyesületek legfőbb hivatása, hogy a többi bajtársi egyesületnek is lelki tartalmat adjon és azáltal egységüket biztosítsa.

Ti vagytok a földnek savai, ti vagytok a világ világossága! A bajtársi egyesületeket nem félttem attól a veszedelemtől, hogy nemzeti és keresztyén jellegüket elveszítik, vagy alku tárgyává téve puszta formasággá aljasodnak, ha a só meg nem ízetlenül és a világosságot véka alá nem rejtitek.

Az Ószövetség olvasásánál Mózes leple mind a mai napig ott van felfedetlenül; az a lepel Krisztusban tünt el (Pál I. Kor.), mert a törvény Mózes által adatott, a kegyelem pedig és az igazság Krisztus által lett (János I. 17). Az újtestamentomi eseményeknek az ótestamentomi felett való elsőségét nem csak az apostolok hirdették, hanem közel kétezer évi történelmi fejlődés bizonyítja azt, hogy Krisztus milyen áldást hozott az emberiségre. Mégis azok a bűnök, melyektől az emberiséget meg akarta váltani, az Antikrisztus képében végig kísérik és folyton kísérik Krisztus híveit és átmenetileg sokszor diadalmaskodnak is, mert ahová eljut a krisztusi hit világossága, árnyképpen követik az ősi ellenség, az Antikrisztus képviselői is.

A keresztyén hit legmélyebb, legszebb misztériuma Krisztus megváltó halála és feltámadása. Krisztus nemcsak a keresztfán halt meg, nemcsak a zsidók gyilkolták meg, hanem újra és újra meggyilkolták mindazon korszakok keresztyénei, melyekben a magukat szerető, önző emberek elfordultak tőle, megtagadták tanításait és Őt. Így gyilkolta meg Krisztust és tette úrrá lelkeinken a pogány szellemet az a materiális korszak, melynek utolsó éveit most éljük. De Krisztus mindig új alakban, hódító erejének teljességével támadt fel, hogy uralkodjék a holtakon és élőkön. Hirdetem nektek: Krisztus most is feltámadt és így nem hiába való a Ti hitetek; a keresztyénség új, hódító periódusához érkezünk.

Ezt a hitet öntsétek át a többi bajtársi egyesületbe: hirdessétek az evangéliumot; hirdessétek, hogy gyilkosság bűnét követi el az élő Krisztussal szemben az, aki az evangéliumot, az igazságot megismeri és mégis ellene vétkezik, sőt a pogányság, az Antikrisztus javára abból engedményt tesz! Hirdessétek a keresztyén felekezetek között a békességet, az egyetértés szükségességét, mert különben a keresztyénség jelen feladatait és nemzetünk létkérdését meg nem oldhatjátok! Csak a Ti ily módon való buzgólkodásotok adhat életető tartalmat a keresztyénség puszta jelszavának a bajtársi egyesületekben.

Hirdetem Nektek: Krisztus feltámadt új alakban, hódító erővel. Új alakban, mert az egész Krisztus befogadására az átlagos emberi elme nem képes. Minden fejlődési korszak kiragadott Krisztus igéiből valamit és igyekezett azt 100%-ig kiélni. A mi korunk a *szegények Krisztusa* felé fordul és — hogy az írás szavaival éljek — azt követeli, hogy a *hamisságot a szegényekhez való irgalmassággal kell felváltani!*

Ha nem jártok behuny szemmel a világban, látjátok korunk kiáltó sebeit; sőt szemet hunyva is, csak a kezeteiket kell kinyujtanotok — és már tömegbetegségeket, nyomorúságot tapinthatok.

A bajtársi egyesület munkássága előkészülés lévén az életre, egy nagy város förtelmeiben mennyi alkalom kínálkozik arra, hogy a belmissziói munkában magatokat gyakoroljátok!?

Az *Úr irgalmasságot és nem áldozatot kíván tőletek*; keressétek fel a kórházak szenvedőit, a nyomortanyák éhezőit, a külsőségek elhagyott, elhanyagolt lelkeit! Hirdessétek a könyörületes Isten ígét, hirdessétek Krisztus feltámadását, és munkásságotok eredményéről, tapasztalataitokról időnként számoljatok be azoknak is, akik nem látnak, vagy keveset látnak!

Sok helyen elzárkóznak előttem, sok helyen gúnnyal és szidalommal fogadnak, de ez ne kedvetlenítsen el, ne ejtsen kétségbe és ne indítson lemondásra benneteket! A hit csodákat művel; mindig több embert nyertek meg és tesztek lélekben is keresztyénné, ha közöttük is az apostolok buzgóságával hirdetitek Krisztus feltámadását.

Magyar testvéreim! Nem akarok arról beszélni, hogy mi a nemzeti eszme és mit kíván a magyar haza szeretete tőletek. A hazaszerető, hitvalló prédikátorok örökébe léptek és Bocskay nevét vette fel egyesületek; jelszavatok nem lehet tehát más: *Istenért és a hazáért!*

Úgy áldjon meg Isten, ahogy készek vagytok e jelszóért élni és halni!"

Rectori beszéd az évzáró ünnepélyen.

Műveltségükre büszke nemzetek, melyeknek érzékeny keblű tagjai gyakran rendeztek tüntető felvonulásokat a vivi-szekció ellen, a trianoni béke-diktátum által egy régi, nagymultú nemzetet szeldestek élve darabokra és ezzel sem elégedve meg, ördögi lelkiismeretlenséggel kieszelt jóvátételi terhek és gazdasági háború által akarják az élet feltételeitől megfosztani, kiírtani azt a részt is, amelynek látszólag szabad állami életet engedélyeztek.

Azonban az erkölcsi világrend súlyos megsértésének büntetéséül az erőszakos békék nyomán a bénító bizonytalanság, inség, és nyomor támadt a győztes hatalmak soraiban is.

A világtörténelemben ez ideig példátlan politikai, gazdasági, társadalmi és erkölcsi válság rázkódtatja meg az egész világot, minek következtében egyre többen jutnak arra, a meggyőződésre, hogy a nyugalom, és békés fejlődés biztosításának feltétele csak az igazságtalan békék revíziója lehet. Hol itt, hol amott gyűlnek össze a világ bölcsei, hogy gyógyírt keressenek a kiáltó bajokra, hogy a régi boldog békés, munkás napokat visszavarázsolják, de minden kísérlet kudarcra végződik, mert nincs az az emberi hatalom, amely a régi időket vissza tudja varázsolni.

Az igazságtalan, embertelen békék nemcsak a világháborút zárták le, hanem az emberi fejlődésnek egy korszakát is, amelyhez visszatérés nem lehetséges. Új korszak hajnalhasadása előtt áll a világ.

Az új korszak ígérete az a fájdalmas ellentét is, amely az öreg és ifjabb generáció között évek óta megnyilvánul és egyre erőteljesebbé válik.

Ezt a sajnálatos ellentétet legelőbb a szülők és tanárok tapasztalták; majd tudomást vett róla a szépirodalom is. Drámák és regények állították szembe — nem mindig szerencsés formában — az apákat és fiukat. Majd a paedagogiai irodalom kezdett érdeklődni a kérdés iránt, végül az ifjúság maga indított folyóiratokat, amelyek hivatva vannak arra, hogy törekvéseit propagálják és reális programmá sűrítsék. — Ebben a világmozgalomban résztvesz a magyar ifjúság is. Világirodalmi szempontból is jelentős helyet foglal el egy erdélyi író: Ligeti Ernő nagyszerű regénye: „A két Böszörményi,” mely a két generáció csaknem gyűlöletté fajuló, de mégis békés ráeszméléssel végződő küzdelmét csodálatos mélységgel és világos meglátással mutatja be. Paedagogusaink előadás-sorozatokban,

értekezésekben igyekeztek a kérdés mélyére hatolni és szegényes körülményeink között is több ifjúsági folyóirat — sajnos a francia Plans mélységeit alig érintve — propagálja az ifjúság törekvéseit és ad kifejezést kívánságainak és vágyainak.

Nem csoda tehát, hogy ma már nálunk is állandó beszéd tárgya a két generáció ellentéte. Az öregek a kérdést általában vérmérsekletük szerint kezelik, — megfigyeléseim szerint általában kevés alapossggal és még kevesebb történelmi érzékkel és szemlélettel. A pesszimisták általában a világ romlásától tartanak és irtózáttal gondolnak arra, hogy valamikor a mai turbulens, zöldfülű ifjúság veszi át a vezetést; az optimista kibékül a helyzettel és azzal vigasztal, hogy az apák és fiuk ellentéte mindig megvolt, ez egy örök problémája az emberiségnek és miként régen is ebből származott a fejlődés, most sem lehet okunk sötét kétségbeesésre, még ha a szokottnál nagyobb fokban nyilatkozik is meg.

Ezt az optimista felfogást általában igazolja a történelem, amely már nem egy olyan korszakot ismer, midőn a maihoz hasonlóan kiélesedett az ellentét a két generáció között. Olyankor szokott ez bekövetkezni, amikor a régi szellemi áramlatok kiélik magukat, amikor a régi generáció nagyrésze is kiábrándul a hitelt vesztett uralkodó eszméből, a régi igazságokból, de új eszmét, új igazságot nem tud találni.

A szellemi élet ilyen válságai adnak alkalmat az ifjúságnak az önálló szereplésre, mert látják, hogy a haldokló eszme konzervatív hívei elveszítik aktivitásukat, cselekvő-képességüket és a kiábrándultak tömegei még sajnálatosabb tehetetlenségbe sülyednek; tőlük sem várhat tehát az ifjúság segítséget és útmutatást.

Az aktivitását, hitét veszített, kiábrándult generáció nem lehet tényezője az emberiség életének; az egy massa pigra, melynek csak annyi hivatása van, hogy fenntartsa az életet addig, amíg az új generáció új eszméi a gyermekbetegségek-ből kigyógyulva, komoly életprogrammá nemesednek.

Hogy a generációk viszonyát, történelmi hivatását megérthetővé tegyem, egy kis kitéréssel kell hallgatóimat terhelnem.

A jeni egyetem professzora, Dr. Lorenz Ottokar a múlt század 80-as éveiben „Die Geschichtswissenschaft in Haupt-richtungen und Aufgaben“ c. munkájában egy új történetfilozófiai elmélettel lepté meg a világot.

Fejtegetései szerint a történelmi élet változásai az egymást felváltó generációk szellemi életének változásaival függenek össze. Ő Herodotos megfigyelését magáévá téve, három generációt tekint egy egységnek: az apától az unokáig. A három generáció élettartama közéletli szempontból kerek 100 évet tesz ki. — Innen van az, hogy minden századnak más

volt a szelleme, bár a nagyobbarányú változások szerinte nem száz, hanem 3, sőt 600 éves periodusokban állottak elő.

Mivel az elmélet a generációkon alapul, azt Generations-theorie-nak nevezte.

Bár későbbi munkáiban még visszatért elméletére, sőt kiegészítette azt az átöröklés tanának bevonásával, még sem fejtette ki és bizonyította azt annyira, hogy akár filozófiai, akár történelmi szempontból elfogadhatóvá tudta volna tenni, mert egyfelől nem tudta elméletileg kifejteni a generációk történelemformáló erejét, másfelől pedig az általa felhozott történelmi példák sem voltak elég meggyőzők. Még nagyobb baj volt az, hogy a 80-as évek lelki harmóniája egyenesen kizárta azt, hogy a generációs elméletet komolyan vehessék.

A történelmi módszertan tehát egyszerűen tudomásul vette a generációs elméletet, mint kurióziумot, — és elfeledték. A századeleji nagy változással kapcsolatban többször olvastunk elmefuttatásokat a történelmi élet évszázados fordulópontjairól, de sem ez, sem a generációk ellentéte még a német irodalomban sem elevenítette fel Lorenz elméletét. — Hogy én mégis felelevenítem, annak különös oka van.

Lorenz elméletében az volt a legnagyobb hiba, hogy a generációk történelemformáló erejét igen labilis formában azzal indokolta, hogy egyik generáció átveszi a másiktól azt, amit jónak talál és elfordul attól, ami visszariasztó.

Amit Lorenz hosszú fejtegetéseivel sem tudott igazolni, és elfogadhatóvá tenni, azt kb. egy félszázaddal korábban egyetlen rövid mondattal napfényes világításba helyezte a magyar szabadságharc hős vezére: Görgey Arthur. Ő a generációk szerepét a következőképpen világította meg: az első generáció győzelemre juttatja, a második élvezi az eszme diadalát, a harmadik érdemtelenné válik rá.

Az eszmével való visszaélés által okozott erkölcsi krízis kényszeríti tehát új útra a következő generációt; ez a periodikus megújulás alapja.

Ilyen krízis kínjaiban szenvedünk most is. Ez a krízis tette beteggé az egész világot, ez választja el az apáktól a fiukat, illetőleg az idősebbektől az ifjabb generációt.

Generációkról beszélünk, de lényegében nem a generációk, hanem a gondolkozásmód, morál, és világnézet ellentétéről van szó. Aki a letűnt korszak nyugalomban, és dicsőített jólétében meglátja a fokozatosan gyarapodó bűnt és egy embersegesebb, igazságosabb korszakra vágyik, azt korára való tekintet nélkül az ifjú generációhoz számíthatjuk, mert hiszen az ifjúságra nézve sem maga az ifjúság képezi a programot.

Új célkitűzések; új, igazságosabb politikai, társadalmi és gazdasági élet programja ad majd erkölcsi alapot az ifjúság mozgalmának. — Ma még csak negatívumnál tartanak, és a

tekintély iránti tiszteletlenségen, a tagadáson, és gátlás nélküli egyéni élet szabadosságán át vergődnek jobb énjük, pozitív programjuk megtalálása felé, de általánosságban megnyilvánul vágyuk a céltudatos, fegyelmezett vezetés iránt.

A saját jövőjükért, utódaikért kívánják egy szebb, egy jobb korszak alapjait lerakni. Kétségtelenül övék a jövődő. Legnagyobb hibát azzal követi el az idősebb generáció, ha lekicsinyléssel, ellenséges indulattal, vagy sötét kétségbeeséssel tekint az ifjúság törekvései felé. — Az idősebb generációnak soha, semmi körülmények között sem lehet feladata a harc az ifjúság ellen, hanem annak szeretetteljes vezetése és jövődő boldogulásának előmozdítása. És különös szeretettel kell felkarolnunk a magyar ifjúságot, melynek a kor nagy vajúadásának fájdalmain kívül fokozott nyomor, reménytelenség és egy nagy magyar probléma megoldásának feladata is osztályrészül jutott.

A generációk viszonyának kérdése a nevelésügy kérdése is, amely különösen érdekli a főiskolák tanárait. Véleményem szerint ebben az átmeneti korszakban akkor teljesítjük legjobban feladatunkat, ha igyekezünk megőrizni lelkünk fiatal-ságát, és igyekezünk az ifjúságot a homályos lelki sejtelmektől realis célkitűzések felé vezetni, hogy mozgalmuk minél előbb szilárd erkölcsi alapot nyerjen.

Az ifjúság pedig soha egy pillanatra se feledje, hogy nem az idősebbek iránti tiszteletlenség, a korlátlan, szabados egyéni élet, és mohóság, hanem a fegyelem és a közérdek áldozatos szolgálata vezethet egy jobb korszakhoz. Az összes nemzetek között a magyar ifjúságra hárul a legnagyobb feladat; de az idősebb generációtól — hacsak modortalanságokkal ellenszenvet nem vált ki — a legtöbb támogatást is remélhet, mert az idősebb generáció gondolkozó tagjai tudják azt, hogy a trianoni béke a letűnt korszak erkölcsi defektusaiból táplálkozott; új Magyarországot csak új erkölcsi felfogáson alapuló új korszaktól várhatunk!

Midőn őszinte szeretettel üdvözlöm egyetemünk érdemes tanári karát, szeretett hallgatóinkat, és vendégeinket, tanévzáró ünnepi közgyűlésünket megnyitom.